

POSTANOWIENIE

Dnia 23 maja 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Andrzej Wróbel

w sprawie z odwołania [...] Spółdzielni [...] w R.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S.
z udziałem zainteresowanych: J. F., A. F., D. K., S. M., D. H.
o objęcie ubezpieczeniem społecznym,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 23 maja 2017 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 17 marca 2016 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od [...] Spółdzielni [...] w R. na rzecz organu rentowego kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 17 marca 2016 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację odwołującą się [...] Spółdzielni [...] w R. od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w S. z dnia 24 marca 2015 r., w sprawie przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S., przy udziale zainteresowanych: J. F., A. F., D. K., S. M. i D. H., o objęcie ubezpieczeniem społecznym.

Od wyroku Sądu Apelacyjnego odwołująca się spółdzielnia wniosła skargę kasacyjną, w której zarzuciła naruszenie art. 65 § 1 i 2, art. 627, art. 734 § 1 w

związku z art. 750 k.c. oraz art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania skarżąca uzasadniła powołaniem się na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne, z którym łączy się konieczność prawidłowej wykładni art. 627 k.c. „w odniesieniu” do art. 750 w związku z art. 734 § 1 k.c. W ocenie skarżącej, „poważną wątpliwość budzi również zastosowanie art. 65 k.c. w sytuacji, gdy umówiona praca nie spełnia cech, jakim powinno odpowiadać dzieło, zaś strony w przeświadczeniu o możliwości zawarcia takiej umowy, z uwagi na kryterium rezultatu, zawierają umowy o dzieło. Zdaniem skarżącej, nasuwa się pytanie, „czy istnieje możliwość zastosowania art. 65 k.c. i tym samym danie pierwszeństwa zgodnemu zamiarowi stron, aniżeli dosłownemu brzmieniu, nawet przy uwzględnieniu, że umowa wskazuje na występowanie czynności powtarzających się”.

W dalszej kolejności skarżąca przedstawiła wątpliwość w zakresie, czy praca polegająca na wykonywaniu określonych, powtarzających się czynności, w celu osiągnięcia konkretnego rezultatu, przy uwzględnieniu specyfiki wykonywanej pracy i przeważającego charakteru danej umowy jako umowy o dzieło, jest pracą wykonywaną na podstawie umowy o dzieło, zgodnie z art. 627 k.c., czy wyłącznie umową o świadczenie usług na podstawie art. 750 w związku z art. 734 § 1 k.c., „bez względu na indywidualne okoliczności sprawy”.

Skarżąca wniosła o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego, a następnie o wydanie rozstrzygnięcia co do istoty sprawy i zasądzenie zwrotu kosztów procesu, ewentualnie o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego i poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego oraz przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania, ewentualnie o jej oddalenie, a ponadto o zasądzenie od strony skarżącej zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym. Uzasadniając wniosek o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania organ rentowy wskazał, że nie występują określone w skardze przesłanki jej przyjęcia do rozpoznania

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Odwołująca się spółdzielnia uważa, że jej skarga powinna zostać rozpoznana ze względu na konieczność rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy sformułowanych problemów prawnych dotyczących kwalifikacji stosunku cywilnoprawnego, którego treścią jest świadczenie pracy zarobkowej. W ocenie skarżącej, odróżnienie umowy o dzieło od umowy zlecenia (umowy o świadczenie usług) - mające istotne znaczenie przy określaniu istnienia (nieistnienia) obowiązku ubezpieczeń społecznych - stwarza istotne trudności w praktyce stosowania prawa, czego wyrazem jest występująca w orzecznictwie rozbieżność w tej kwestii. Dlatego - zdaniem skarżącej - należy stanowczo wyjaśnić, czy wykonywanie przez osobę zatrudnioną powtarzających się czynności w celu osiągnięcia pewnego rezultatu jest umową o dzieło, czy też umową, do której stosuje się odpowiednio przepisy o zleceniu.

Sąd Najwyższy nie podziela poglądu o występowaniu wątpliwości, które przedstawiła skarżąca spółdzielnia, wobec czego wskazane okoliczności nie stanowią podstawy świadczącej o potrzebie rozpoznania skargi kasacyjnej. Przedstawione zagadnienia były już przedmiotem licznych rozstrzygnięć Sądu Najwyższego, podejmowanych zarówno w sprawach z zakresu prawa pracy, jak i w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych. Na podstawie analizy dotychczasowego orzecznictwa można wyprowadzić ogólny wniosek, zgodnie z którym, jeśli umowa wykazuje cechy wspólne dla co najmniej dwóch różnych rodzajów (typów) umów (np. umowy o pracę i umowy prawa cywilnego, albo umowy rezultatu i umowy starannego działania), to w celu dokonania jej właściwej kwalifikacji prawnej należy posłużyć się metodą typologiczną, której istota sprowadza się do poczynienia ustaleń w kierunku, jakie cechy przeważają (dominują) w umowie (por. w szczególności wyroki Sądu Najwyższego z dnia 26

marca 2008 r., I UK 282/07, LEX nr 411051 i z dnia 5 maja 2010 r., I PK 8/10, Monitor Prawa Pracy 2011 nr 2, s. 102; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 lutego 2016 r., III UK 90/15, niepublikowane). Innymi słowy, w razie wątpliwości, czy dana umowa jest - przykładowo - umową o pracę, czy umową cywilnoprawną, należy ustalić, czy w treści i sposobie jej wykonywania przeważają cechy umowy o pracę, czy też umowy cywilnoprawnej. Tak samo należy postąpić, gdy chodzi o zestawienie cech charakterystycznych dla dwóch (lub większej liczby) typów umów cywilnoprawnych, np. umowy o dzieło i umowy zlecenia. Dopiero wówczas, gdy umowa poddawana analizie (w swej treści, a zwłaszcza w sposobie wykonywania) wykazuje z ich jednakowym nasileniem cechy wspólne dla co najmniej dwóch różnych wzorców umownych, o jej typie (rodzaju) decyduje zgodny zamiar stron i cel umowy, który może (ale wcale nie musi) wyrażać się także w nazwie umowy. Istotne (pomocne) przy kwalifikacji takiej umowy jest też uwzględnienie okoliczności towarzyszących jej zawarciu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 1998 r., I PKN 191/98, OSNAPiUS 1999 nr 14, poz. 449).

Kierując się powyższą regułą, Sąd Najwyższy w swoim najnowszym orzecznictwie przyjmuje w szczególności, że umowami o dzieło - dla potrzeb ustalenia obowiązku podlegania ubezpieczeniom społecznym - nie są umowy, których przedmiotem jest między innymi przeszkolenie kandydatów na kierowców ubiegających się o przystąpienie do egzaminu państwowego na prawo jazdy (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 18 kwietnia 2012 r., II UK 187/11, OSNP 2013 nr 9-10, poz. 115 i z dnia 13 czerwca 2012 r., II UK 308/11, LEX nr 1235841), przeprowadzenie cyklu bliżej niesprecyzowanych wykładów (zajęć dydaktycznych) z danej dziedziny, których tematy pozostawiono do uznania wykładowcy (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 14 listopada 2013 r., II UK 115/13, LEX nr 1396411 i z dnia 28 sierpnia 2014 r., II UK 12/14, LEX nr 1521243), osobiste przeprowadzenie zajęć terapeutycznych (terapia logopedyczna) w ramach programu rehabilitacyjnego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 2013 r., II UK 157/13, OSNP 2015 nr 1, poz. 15), długookresowe i powtarzalne wykonywanie tłumaczeń dokumentów firmowych na język obcy za pobieraniem stałego (miesięcznego) wynagrodzenia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2011 r., II UK 315/10, OSNP 2012 nr 9-10, poz. 127), systematyczne wykonywanie

czynności sportowych lub trenerskich za okresowo wypłacanym wynagrodzeniem (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 lipca 2014 r., II UK 496/13, LEX nr 1498492), a także wykonywanie wszelkich prostych i powtarzalnych czynności, jak np. przemieszczanie i układanie w stosy drewna, przy użyciu własnego środka transportu, bez nadzoru ze strony zamawiającego i bez wymagania osobistego świadczenia pracy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2000 r., II UKN 386/99, OSNAPiUS 2001 nr 16, poz. 522) albo przygotowanie owoców do spożycia lub do dalszego przetworzenia, co dotyczy w szczególności odpeszczania śliwek (wyrok z dnia 26 marca 2013 r., II UK 201/12, LEX nr 1396414); prace polegające na szyciu wyrobów liturgicznych jako nieprowadzące do powstania obiektywnie istniejącego dzieła, gdyż są nastawione na staranne wykonywanie czynności, a nie uzyskanie określonego rezultatu (wyrok Sądu Najwyższego z 26 stycznia 2017 r., II UK 639/15, niepublikowany); przygotowanie i wykonanie koncertu (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2017 r., III UK 53/16, niepublikowany).

W nawiązaniu do formułowanych przez skarżącą spółdzielnię wątpliwości w zakresie, czy wykonywanie określonych, powtarzających się czynności w celu osiągnięcia konkretnego rezultatu, przy uwzględnieniu specyfiki wykonywanej pracy i przeważającego charakteru danej umowy jako umowy o dzieło jest świadczeniem pracy na podstawie umowy o dzieło, czy umowy o świadczenie usług (do której stosuje się odpowiednio przepisy o zleceniu), należy zatem przyjąć, że o kwalifikacji danego stosunku prawnego jako umowy o dzieło albo jako innej umowy cywilnoprawnej (np. zlecenia), decydują okoliczności konkretnego przypadku, w szczególności wyniki każdorazowo przeprowadzonej analizy w kierunku ustalenia, które cechy (elementy) mają charakter przeważający w tym zakresie (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 lutego 2016 r., III UK 90/15, niepublikowane). Z uzasadnienia zaskarżonego wyroku wynika, że Sąd Apelacyjny - po dokładnym ustaleniu stanu faktycznego, którym Sąd Najwyższy jest związany (art. 398¹³ § 2 k.p.c.) - przy dokonywaniu oceny prawnej „umów o dzieło” zawartych pomiędzy odwołującą się spółdzielnią a zainteresowanymi w sprawie osobami fizycznymi, kierował się właśnie powyższymi wskazaniem. Sądy orzekające przyjęły, że „umowy o dzieło”, których przedmiotem było powtarzalne wykonywanie w zakładzie drzewnym przez zainteresowane osoby stosunkowo prostych prac

fizycznych polegających na wycinaniu elementów palet o wymiarach i w okresach wskazanych w umowach, wycinaniu klocków z krawędziaka o wymiarach i w okresach wskazanych w umowach, wykonywaniu elementów palet o wymiarach i w okresach wskazanych w umowach, remontowaniu palet oraz prasowaniu słomy e wskazanych w umowach okresach oraz, przecieraniu surowca, w rzeczywistości nie były umowami o dzieło w rozumieniu art. 627 k.c., lecz umowami o świadczenie usług. Przy podjęciu rozstrzygnięcia w zaskarżonym wyroku Sąd Apelacyjny wziął więc pod uwagę utrwalone w najnowszym orzecznictwie sądowym stanowisko odnośnie do sposobu, w jaki należy kwalifikować umowę cywilnoprawną dla potrzeb stwierdzenia istnienia (nieistnienia) obowiązku ubezpieczeń społecznych.

W rozpoznawanej sprawie nie występuje tym samym sugerowane przez skarżącą spółdzielnię istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), co dotyczy również potrzeby wykładni art. 627 k.c. „w stosunku do” art. 734 § 1 w związku z art. 750 k.c. (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), gdyż Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego (wykładni przepisów) i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach (por. w szczególności postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 grudnia 2015 r., III UK 75/15, odmawiające przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w sprawie o niemal identycznym stanie faktycznym), a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające jego zmianę (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP 2003 nr 13 - wkładka, poz. 5).

Biorąc powyższe pod rozwagę Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji.